

Jan Rokus van Rosendael Space of Time

Compositie	ontstaan in 1990 op verzoek van Het Gelders Orkest opgedragen aan Sinta Wallur
Première	24 april 1992
Plaats	Ede
Uitvoerenden	Het Gelders Orkest o.l.v. Reinbert de Leeuw

Jan Rokus van Rosendael werd op 6 mei 1900 te Zwijndrecht geboren. Na het gymnasium volgde hij onderwijs aan de tekenacademie. Van 1979 tot 1986 studeerde hij hoofdvak compositie bij Robert Heppener aan het Sweelinck Conservatorium te Amsterdam. Naast zijn conservatoriumstudie volgde hij tevens een studie muziekwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam en instrumentatielessen bij Geert van Keulen. In 1987 volgde hij een zomercursus voor jonge componisten, georganiseerd door de ISCM in Polen, bij Włodzimirz Kotonski en Klaus Huber. Van Rosendael nam deel aan diverse compositie-practica, waaruit o.a. zijn werken *Chamber music* (1982) en *Irama* (1983) zijn voortgekomen.

Tijdens diverse Gaudeamusweken en het Holland Festival werd werk van hem uitgevoerd. In 1992 ging tijdens de serie 'De koppeling' (VARA-Matinee) zijn compositie *Events* (1991) in première. In 1989 kreeg hij van het Amsterdams Fonds voor de Kunst de aanmoedigingsprijs muziek. Uit het juryrapport: 'Zijn oeuvre wordt gekenmerkt door een opvallende eigen manier van schrijven die wars is van modieuze tendensen'.

In 1989 vierde Het Gelders Orkest haar 100ste verjaardag. Bij die gelegenheid heeft het Fonds voor de Scheppende Toonkunst financiële middelen ter beschikking gesteld om op voordracht van HGO opdrachten te verlenen aan een viertal Nederlandse componisten. Naast Tristan Keuris, Willem van Manen en Andries van Rossem, werd aan Jan Rokus van Rosendael gevraagd een compositie te schrijven voor Het Gelders Orkest. De partituur van *Space of Time* was het resultaat. Met betrekking tot deze compositie ontvingen wij van de componist de volgende toelichting.

'Deze compositie 'ls een muzikale vertaling van het proces van de oerknal - het uitdijen van het heelal - het inkrimpen van het heelal - de beëindiging van het heelal door middel van een tweede oerknal. De compositie begint en eindigt met een lang aangehouden toon in het orkest hetgeen de tijdloosheid symboliseert. Pas bij de oerknal in deel I begint de tijd te lopen (woodblock). In het middendeel heeft ieder klankobject zijn eigen harmonische tempo en de objecten keren op regelmatige tijdsafstanden terug. Zodoende ontstaat er een complex uurwerk samengesteld uit verschillende klokken die ieder op zichzelf een andere tijdsnelheid bezitten.

In *Space of Time* werken er de volgende processen:

	deel: I II III IV V VI VII VIII	IX	VIII VII VI V IV III II I	
lange toon	begin	midden	einde	lange toon
tijdloosheid	vertraging v. d. tijd (perc.)	statisch tijdsverloop	versnelling v. d. tijd	tijdloosheid
geen harmonie	vertraging harmonisch tempo	statische harmonie	versnelling harm. tempo	geen harm.
afwezigheid van vorm	ontstaan v. vorm uit clusters	verzelfstandiging objecten	verdwijnen v. vorm (clust.)	afwezigheid v. vorm
één toon	verwijding v. d. klankruimte	totale klankruimte	vernauwing v. klankruimte	één toon

Doordat ik het buitenmuzikale gegeven van het ontstaan en vergaan van het heelal op zeer abstracte wijze muzikaal heb uitgewerkt, hoop ik dat de muziek uiteindelijk los van deze hele context op zichzelf staat zodat deze toelichting niet nodig is geweest'.

Jan Rokus van Rosendael

Bron: Opmaat 9 (91/92) – Programmaboek Gelders Orkest (blz 11-12)

Uitvoeringen: 24-4-1991 – Ede (>première)
25-4-1991 – Zutphen
28-4-1991 – Arnhem
29-4-1991 – Nijmegen (>opname NOS-Radio)